

BESNIK CANI v. Albania (№ 37474/20)

Обставини справи

Справа стосувалася колишнього прокурора, якого було звільнено у 2020 році в межах особливого процесу повторного оцінювання всіх суддів і прокурорів, які працювали на той час, відомого як процедура перевірки (люстрації), після реформи системи правосуддя в Албанії, і його сумнівів щодо одного із суддів, визначених для розгляду його справи.

Заявник у цій справі є громадянином Албанії, який народився в 1970 році та проживає в місті Тирана (Албанія).

Внаслідок загального занепокоєння щодо корупції, Албанія у 2016 році розпочала масштабну реформу системи правосуддя, яка передбачала перевірку всіх суддів і прокурорів. Заявника було призначено на посаду прокурора у 2003 році. У 2018 році він пройшов перевірку на рівні першої інстанції Незалежною кваліфікаційною комісією (IQC), яка затвердила його на цій посаді. Однак на підставі апеляції Офісу громадського комісара (the Public Commissioner's Office) в лютому 2020 року Спеціальна апеляційна палата (SAC) скасувала рішення IQC і звільнила заявника з посади; це рішення підлягало негайному виконанню. SAC встановила, що заявник надав неточні дані про свої активи та активи своїх родичів і був залучений до конфлікту інтересів через укладення комерційної угоди з бензиною компанією.

Заявник подав клопотання про відвід одного з п'яти суддів, Л. Д., який перебував у складі колегії суддів SAC, що розглядала його справу. Він стверджував, що Л. Д. був призначений до SAC з порушенням установлених вимог, адже його було звільнено з посади судді Окружного суду міста Тирана в 1997 році за порушення закону та некомпетентність. Відповідна законодавча вимога передбачала, що кандидат, до якого на момент подання заяви на посаду судді SAC було застосовано дисциплінарне стягнення у вигляді звільнення з посади, не може бути призначений на цю посаду. Як SAC, так і згодом Конституційний суд відмовилися розглядати по суті клопотання заявника з підстави відсутності в них юрисдикції. Однак останній суд зазначив, що SAC, як окрема палата Конституційного суду, має забезпечити дотримання права заявника на суд, установлений законом.

За результатами розгляду кримінальної заяви заявника, поданої ним під час перевірки його справи, Л. Д. було засуджено за службове підроблення на тій підставі, що він подав особисті документи, в яких не було зазначено про його попереднє звільнення. Далі Дисциплінарна комісія SAC звільнила Л. Д. (якого вже було відсторонено) з посади судді SAC.

Посилаючись, зокрема, на статтю 6 Конвенції (право на справедливий суд), заявник, серед іншого, стверджував, що суддя Л. Д. мав бути звільнений з посади судді SAC, оскільки раніше його було звільнено з посади судді окружного суду.

Оцінка Суду

Пункт 1 статті 6 Конвенції

Заявник стверджував, зокрема, що SAC, яка перевірила і звільнила його, не була «судом, установленим законом», оскільки один із суддів колегії суддів, яка розглядала його справу, – Л. Д., був призначений із порушенням установлених кваліфікаційних вимог, а саме, що його раніше було звільнено з посади судді окружного суду.

Уряд заперечував цей аргумент, стверджуючи, що органи влади – Парламент – не можна критикувати за призначення Л. Д. до SAC, оскільки вони не знали про його попереднє звільнення.

З іншого боку, ЄСПЛ встановив, що національні органи влади мали використати всі доступні засоби, включно з перевіркою заяви Л. Д., аби переконатися, що судді, призначені до SAC, відповідають законодавчим вимогам для цих посад. Така перевірка не була б складною: звільнення Л. Д. було офіційно зафіксовано (zareєстровано) й один із членів парламентського комітету *ad hoc* конкретно запитав суддю під час його співбесіди до SAC, було його звільнено з посади судді або він пішов у відставку в 1997 році.

Тому ЄСПЛ встановив, що заявник зробив серйозну та аргументовану заяву про явне порушення національного законодавства під час призначення Л. Д. до SAC. Крім того, він вважав, що питання про придатність Л. Д. до виконання службових обов'язків стосувалося основоположного правила щодо призначення судді. До того ж жоден національний орган не розглянув, не кажучи вже про вирішення, питання щодо того, чи був Л. Д. призначений до SAC відповідно до вимог національного законодавства. Щоправда Л. Д. було звільнено після його кримінального засудження, але це відбулося лише після того, як сам заявник був звільнений остаточно і таким, що не підлягає оскарженню, рішенням SAC.

ЄСПЛ дійшов висновку, що мало місце порушення права заявника на «суд, установлений законом» за пунктом 1 статті 6 Конвенції, зважаючи на те, що Л. Д. входив до складу колегії суддів, яка розглядала його справу. З урахуванням цього висновку ЄСПЛ вирішив, шістьома голосами проти одного, не розглядати решту скарг заявника за пунктом 1 статті 6 Конвенції та статтею 8 Конвенції.

Стаття 46 Конвенції (обов'язкова сила рішень та їх виконання)

ЄСПЛ відзначив, що процедура перевірки (люстрації) мала серйозні наслідки для заявника, оскільки його було звільнено рішенням, яке підлягало негайному виконанню, і йому пожиттєво було заборонено займати посаду прокурора або судді. ЄСПЛ вважав, що найбільш прийнятною формою відшкодування порушення права заявника на «суд, установлений законом» було б поновлення провадження та повторний розгляд справи відповідно до вимог пункту 1 статті 6 Конвенції.

Однак констатація порушення сама по собі не може вважатися такою, що вимагає повторний розгляд усіх подібних справ, які тим часом набули статусу *res judicata* відповідно до національного законодавства.

Зрештою ЄСПЛ відхилив прохання заявника щодо надання вказівки Уряду про негайне поновлення заявника на посаді прокурора.

Висновок

Порушення пункту 1 статті 6 Конвенції (право на справедливий суд). Рішення в цій справі ухвалене Палатою 4 жовтня 2010 року й набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.